

טיפול בהתנהגויות לא נאותות של ילד בכיתה א' באמצעות פסק זמן של הוצאה מהכיתה

סיגל תדהר-פז, BCBA, הדס מונצ'יק – גרינברג, MA

תקציר

התנהגויות לא נאותות של ילד עם קשיי התנהגות בכיתה א' טופלו באמצעות הליך ענישה שלילית של הוצאה מהכיתה לאזור מרוחק למשך 3 דקות. התנהגות המטרה שטופלה הוגדרה ככל פעולה שהילד מבצע בניגוד לכללים, לחוקים או להוראות בבית הספר, ושהוא יודע בוודאות שהיא אסורה. ההליך יושם על ידי המשלבות הסמויות המלוות אותו בשילוב בכיתה א'. ההתערבות הוכחה כיעילה ביותר, כשתוך זמן קצר התנהגויות אלו נעלמו מרפרטואר ההתנהגויות של הילד.

נבדק

הנבדק הוא ילד בן 6, שאובחן בעבר עם אוטיזם (כיום אינו נושא אבחנה זו), והחל בתוכנית התערבות התנהגותית ביתית אינטנסיבית בגיל 2:2. הילד משולב ממועד אבחונו במסגרות חינוך רגילות עם משלבות, כאשר בגן חובה החל להשתלב בליווי משלבת סמויה, כשם שהוא משתלב היום. שילובו מוצלח, לרוב, ומתמקד בהשגת מטרות חברתיות של התנהגות נאותה בכיתה ובאינטראקציות מתאימות עם ילדים בכיתה ובהפסקות.

התערבות

התנהגות המטרה שטופלה הוגדרה כל פעולה שהילד עושה בניגוד לכללים, לחוקים או להוראות בבית הספר, ושהוא יודע בוודאות שהיא אסורה. זאת, גם אם ההוראה המפורשת לבצע או לא לבצע ניתנה זה עתה או בעבר. דוגמאות שהופיעו טרם ההתערבות כללו: הוצאת בקבוק מים לאחר הוראה להכניס בקבוקים או זמזום כשהמורה מדברת. שוער שפונקציית ההתנהגות היא חיזוק חברתי של תשומת לב מצד המורה ו/או התלמידים. עם תחילת ההתערבות, עבור כל התנהגות מטרה ראשונה באותו שיעור, ניתנה תחילה ע"י המשלבת הסמויה הערה לילד, ואם באותו שיעור בוצעה התנהגות נוספת העונה להגדרת התנהגות המטרה - הילד הוצא מהכיתה ע"י המשלבת בהליך של פסק זמן למשך 3 דקות, בהן עמד באיזור מרוחק מהכיתה, ולא זכה לכל התייחסות מצד המשלבת. עם החזרה לכיתה, חזר הילד עצמאית לפעילות ממנה יצא. במקביל, נלמדו בבית בתוכנית ההתערבות הפרטנית של הילד התנהגות מחליפה - דרכים נאותות להשגת תשומת לב מצד מבוגרים ובני הגיל דרך פיתוח כישוריו החברתיים.

תוצאות

נאספו נתונים על מספר התנהגויות המטרה בכל יום, בין אם בעקבות ההתנהגות ניתנה תוצאה של אזהרה ובין אם ניתנה תוצאה של פסק זמן. לפני תחילת ההתערבות נצפו מקרים רבים של התנהגויות לא נאותות בכיתה, אך מיד עם תחילת ההתערבות נצפתה ירידה חדה במספר המקרים עד להפחתה מלאה. עם תחילת ההתערבות הליך פסק הזמן יושם במקרים בודדים בלבד, כשהאזהרות לבדן מפני היציאה לפסק זמן היוו הליך ענישה מספק.

סיכום

התנהגויות לא נאותות של ילד בכיתה א' המפריעות הן למהלך התקין של השיעור והן להשתלבותו של הילד ולתפקודו בכיתה, טופלו בהתערבות שהוכחה כיעילה והופחתו כליל. הליך פסק זמן של הוצאה מהכיתה, אף שהתרחש ע"י משלבות שנועדו להיות סמויות, הוכח כהליך ענישה יעיל, כאשר לאחר מספר פעמים בודד בהן יושם, מספיקה היתה אזהרה ליישום ההליך (לא יותר מפעם בשיעור) כדי להמשיך ולהפחית את התנהגות המטרה. ניתן ללמוד מכך, שהליך של פסק זמן לטיפול בהתנהגויות לא נאותות המחוזקות בחיזוק חיובי חברתי הינו הליך יעיל. עוד ניתן ללמוד, כי לעתים אין צורך ליישם הליך זה עבור כל התנהגות מטרה, אלא מספיק ליישם במקומו או בעקבותיו הליך מסודר של אזהרות במתן הענישה, כדי להביא להפחתה בהתנהגות הבלתי נאותה. בהמשך, כאשר ההתנהגויות הלא נאותות המתוארות נעלמו מרפרטואר ההתנהגויות של הילד נעשה שימוש באותו ההליך לטיפול בהתנהגויות מטרה חברתיות נוספות של הערות לא מתאימות לילדים ושל הפגנת התנהגות תחרותית.